

מאמרי אדמו"ר הזקן

— אתהלך — לאזניא —

עם ביאורי

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ד"ה "מעשיו מרובים מחכמתו" (א)

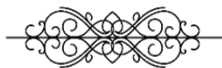
פרשת חקת

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו מתחילים לפרסם סדרת שיעורים על ד"ה "מעשיו מרובים מחכמתו", גם הוא מתוך הספר 'אתהלך - לאזניא'. הסדרה מונה שלושה שיעורים, והשבוע מתפרסם השיעור הראשון. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים את ביאור הרב לתורה אור על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

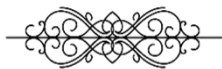
פתיחה.....2

אהבה המסותרת.....6

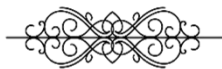
התבוננות היא בבחינת מקיף.....9

היחס בין ההתבוננות שבמקיף לאהבה שבפנימיות.....10

סיכום.....14

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

להבין מאמר רבותינו ז"ל בענין "מעשיו מרובים מחוכמתו חוכמתו מתקיימת".
הא כתיב: "לפי שכלו יהולל איש", "ודע את אלוקי אביך ועובדהו בלב שלם
ובנפש חפצה", נמצא האהבה שבלב שממנה נמשך המעשה בתורה ומצוות הוא
מרובה שלא לפי ערך חוכמתו ותבונתו בגדולת ה', הרי אינה אמיתית.

פתיחה

במצב כזה שחוכמתו מרובה ממעשיו
נמצא במצב מסוכן והוא עלול להתמוטט,
וכמו שמתואר בהמשך הפרק שם שהוא
כמו אילו שענפיו מרובים ושורשיו מעטים
(אבות ג'ז) – שבסופו של דבר אילן כזה
צפוי להתמוטט. אלא שמצד שני כתוב
"לפי שכלו יהולל איש", ומשמע שדווקא
השכל הוא העקר.

וישנו פסוק נוסף האומר: "ודע את אלוקי
אביך ועובדהו בלב שלם ובנפש חפצה"
(דברי הימים א כח,ט). מדצ מסוים זהו
עיקר עניינו של המאמר, מכיוון שמה
שהוא רוצה לומר זה שעל ידי זה ש-דע
את אלוקי אביך", אז תוכל להגיע ל-
"ועובדהו בלב שלם ובנפש חפצה"; ואם
אינך יודע אותו, העבודה שלך לא תהיה
כמו שצריך.

נמצא האהבה שבלב שממנה נמשך
המעשה בתורה ומצוות, אם הוא מרובה
שלא לפי ערך חוכמתו ותבונתו בגדולת
ה', הרי אינה אמיתית. כאן מדובר על
בעיה שהיא כבר הרבה יותר בסיסית.
לכאורה, מה שנאמר על אדם שמעשיו
מרובים מחוכמתו הוא דבר תמוה, שכן לא
ברור כיצד בכלל ניתן למדוד דבר כזה: איך
אפשר למדוד מעשה לעומת חכמה?
למעשה, הדימוי הראשון שהיינו חושבים
עליו הוא של אדם שיודע שהוא צריך
לעשות כך וכך דברים, אבל בפועל הוא לא
עושה אותם. אלא שאיש כזה הוא בסך
הכל עברייני, והוא לא בגדר של אדם

המאמר הזה הולך למעלה ולמטה, כלומר
הוא עוסק גם בדברים של יומיומיים וגם
בדברים של העולם בכללו. להבין מאמר
רבותינו ז"ל בענין "מעשיו מרובים
מחוכמתו חוכמתו מתקיימת", וכל
שחוכמתו מרובה ממעשיו אין חוכמתו
מתקיימת" (אבות ג,ט). לכאורה עולה
מכאן הגדרה די פשוטה של אופן
התנהגותו של האדם ומה צריכה להיות
דרך החיים שלו: צריך שקודם כל מעשיו
יהיו מרובים מחוכמתו, כיוון שאם הוא
יהיה כך חוכמתו לא תתקיים, ויש אפילו
חשש שגם מעשיו לא יתקיימו. על כל
פנים, יש יחס מסוים בין מעשיו לחוכמתו,
והיחס הוא שמעשיו צריכים להיות
מרובים.

אך לעומת זאת הא כתיב: "לפי שכלו
יהולל איש" (משלי יב,ח), ולפי זה לא צד
המעשה הוא זה שחשוב, אלא גם אם אדם
עושה ומקיים את מה שהוא צריך לעשות,
דווקא צד החכמה הוא זה שקובע לגבי
האדם. למעשה, השאלה או הבעיה
שעומדת כאן לעיון היא כזו: עומד לו
אדם, ברייה שבעולם, והוא צריך כעת
לקבוע מה הוא העיקר בחייו: האם החיים
הם עניין של התבוננות, מחשבה, השכלה
והשגה, או שדווקא שהמעשה הוא העיקר
וחוכמתו צריכה ללכת אחר מעשיו.
לכאורה, לפי המשנה באבות, אדם שנמצא

זו בלבד אל גם ישנו פסוק שאומר שקודם כל "דע את אלוקי אביך", ורק אחר כך "עובדהו בלב שלם ובנפש חפצה". לפי הפסוקים הללו יוצא שהידיעה היא זה הבסיס של האהבה והיראה, ואם אדם איננו במצב של ידיעה, אבל בכל זאת יש לו יראת או אהבת ה', אז יוצא שזו אהבה שהיא מעבר לחכמה ובינה שלו, ואז זו בעצם אהבה שהיא איננה אמיתית.

מה זו בעצם 'אהבה לא אמיתית'? אם מישהו מעמיד פנים בבית הכנסת, והוא מתנענע וכביכול נמצא בדבקות – אז זה דבר שהוא בוודאי לא שייך לא לאהבה ולא ליראה, אלא אלו סתם מעשים צבועים. כשהייתי בבית הספר היה ילד אחד שהיה מתנועע בנענועים הפלא ופלא, והיה מאריך בתפילה יותר מכל האחרים. למרות שאז לא עמדתי על דעתו, כבר הייתי בטוח – ולא רק אני – שכל זה הוא שקר גמור, ושכל מה שהוא רוצה לעשות זה להרוויח זמן על חשבון הנענועים ולהפסיד את השיעור, מכיוון שהוא לא עשה שיעורי בית. סופו הוכיח על תחילתו, מכיוון שלאחר שנים זרקו אותו מהאוניברסיטה, מכיוון שהוא התבטא בגסות רוח יוצאת מן הכלל על ה' ועל משיחו. בכל אופן, אם מישהו חושב שכשהוא עושה נענועים ופרצופים והעוויות זה מועיל במשהו, הוא צריך לדעת שזה לא שייך לא לאהבה, לא ליראה, ולא למעשים טובים, אלא אלו סתם דברים בטלים, גם אם זה עושה רושם על אנשים אחרים.

כאן מדובר על אדם שיש לו אמונה ויש לו אהבה, אלא שבכל זאת זו איננה אהבה

שחוכמתו מרובה ממעשיו. אצל איש כזה המעשה והחכמה בסך הכל נמצאים בסתירה, וממילא עדיין נותרת השאלה כיצד ניתן בכלל להשוות את מעשיו וחוכמתו.

אלא שאפשר לייצר השוואה מעט שונה, שאיננה נוגעת להשוואה בין החכמה לבין המעשה כמעשה, אלא לדבר על שני צדדים שונים בנפש האדם. מה הם הצדדים הללו? מצד אחד יש לאדם אהבת ה' ויראת ה', שאלו הן מידות קדושות שיוצרות את המעשה. בסופו של דבר כל אחד עושה מה את שהוא חושב או מרגיש שראוי לו לעשות, וכן להיפך – הוא מתרחק מהדברים שהוא חושב ומרגיש שהוא צריך להתרחק מהם. מהצד הזה, הבסיס והעניין של המעשה מתחיל כבר בדברים הללו – בתחושות ובמחשבות הללו. כאשר מגדירים את המעשה באופן הזה, כבר אפשר יותר בקלות להשוות אותו לחוכמתו של האדם. יכול להיות אדם שהשגתו גדולה מהחלק הרגשי שלו, הוא מבין הרבה יותר ממה שהוא מרגיש, ובאותה מידה גם יכול להיות להיפך: אדם שמרגיש הרבה יותר ממה שהוא מבין. זאת אומרת שיכול להיות שהוא נמצא במדרגה מסוימת באהבת וביראת ה', אבל הוא לא שייך למדרגה הזו מבחינת ההבנה והמסקנה. אם כן, אדמו"ר הזקן מעמיד את שאלת היחס בין החכמה והמעשה לא בנוגע למעשה כשלעצמו, אלא מבחינת השורש של המעשה.

כאמור, השאלה היא בעצם היכן האדם מניח את כובד משקלו. מצד אחד ישנו פסוק שאומר "לפי שכלו יהולל איש", ולא

גם כן מתחילים לרצות אותו; ולא זו בלבד, אלא הם בוכים ומייללים ועושים סקנדל גדול משום שהם רוצים דווקא את הדבר הזה והזה, והם לא יכולים בלעדיו עכשיו. זו תופעה מוכרת למדי, והיא מדגימה מצד מסוים את העניין של הדמיונות. מדוע? מפני שלאותו ילד שכעת בוכה אין לו שום אהבה אמיתית לדבר, מפני שהוא לא יודע בכלל על מה הוא מדבר. רק מתחשק לו איזה דבר, נדמה לו שיש איזה עניין מסביב לאותו הדבר, והוא סביבו את כל התחושות והרגשות שלו. לפעמים אפשר לראות תופעות דומות גם אצל מבוגרים, אבל לא תמיד תופסים את זה אצלם כל כך מהר.

לענייננו, כשאדם אומר שהוא אוהב את ה', צריך לשאול אותו: אתה בכלל יודע על מה אתה מדבר? אתה בסך הכל שמעת כמה אנשים מדברים, ועכשיו גם אתה רוצה לדבר כמוהם, וזה שאתה מדבר על אהבת ה' זה רק איזשהו דיבור שיוצא ממילא מפיו – אבל זו בוודאי לא הרגשה אמיתית ולא אהבה אמיתית. ההגדרה שאדמו"ר הזקן מביא כאן היא שאם האהבה היא לא לפי ערך של מה שהאדם מבין, זה מעיד על כך שזו אהבה שהיא איננה אמיתית.

באותה מידה, קורה להרבה אנשים שהם אומרים 'אני מאמין באמונה שלימה', אבל כשמנערים אותם ושואלים אותם במה בדיוק הם מאמינים – אז ברור שהם לא ידעו שום דבר ממה שהם אמרו שהם מאמינים בו. המשמעות של האמירה שלהם היא רק שיש לו איזשהו סוג של רגש, ולכן הוא מאמין. כך גם יכולה להיות

אמיתית. מה הכוונה? אמנם אדמו"ר הזקן לא מאריך על כך כאן, אבל הוא כן נוגע באופן חלקי בבעיה הזו. הנקודה היא שיש דבר כזה שנקרא 'דמיונות'. דמיונות זה כשיכול להיות לאדם שנדמה לו שהוא אוהב, שנדמה לו שהוא ירא, שנדמה לו שהוא מאמין; יש לו את הרגש הזה, אבל הוא איננו עדיין אלא בגדר דמיון. איך יכול להיות שאדם רק חושב שהוא אוהב? יכול להיות שיש דבר מסוים שאני באמת מכיר, יודע ומבין אותו, ומשום כך אני משתוקק אליו. תשוקה כזו היא תשוקה אמיתית, משום שאני יודע אל מה אני משתוקק. אלא שכאשר הרגש של האהבה או של ההשתוקקות הוא לדבר שבעצם אינני יודע ואינני מבין אותו, אז זו איננה הרגשה אמיתית. יכול להיות שאני אעשה מהומות גדולות כדי להגיע אליו, אבל זהו עדיין איננו רגש אמיתי מכיוון שבעצם אינני יודע למה אני משתוקק או את מה אני אוהב.

יש המון דוגמאות לעניין הזה, דוגמאות גדולות וקטנות. אחת הדוגמאות היא שיש מישהו שמאכל מסוים ערב לו במיוחד, ולפעמים תוקף אותו יצרו והוא רוצה דווקא עכשיו לאכול אותו. יש לא מעט אנשים שיהיו מוכנים ללכת מרחק גדול בשביל להגיע לדבר שהם רוצים או שהם מרגישים שהם צריכים, ושהם לא יכולים בלעדיו. אף על פי שזו לא אהבת ה' או יראת ה', זו עדיין יכולה להיות אהבה אמיתית, מפני שאותו אחד באמת אוהב את הדבר הזה. אלא שהרבה פעמים קורה, במיוחד אצל ילדים קטנים, שהם שומעים שמדברים בבית על דבר כזה וכזה, ואז הם

אך העניין, דהנה האהבה המסותרת בלב כל אחד מישראל שהיא ירושה מאבותינו כידוע, הוא בבחינת אור פנימי בנפש.

אולי אפילו מגדיר אותה כסתירת המהות הבסיסית והיסודית, אלא מכיוון שזה לא הנושא כאן אנחנו נמשיך כעת הלאה.

אהבה המסותרת

בכדי להסביר את הנקודה הזו, אדמו"ר הזקן עובר לעניין אחר. אך העניין, דהנה האהבה המסותרת בלב כל אחד מישראל, שהיא ירושה מאבותינו כידוע, הוא בבחינת אור פנימי בנפש. מעבר לכך שיש לנו הבנה והשגה בדברים מסוימים, יש דבר נוסף שהוא 'אהבה המסותרת בלב כל אחד מישראל'. בליבו של כל אדם מישראל יש אהבת ה', אלא שהאהבה הזו היא מסותרת, כלומר הוא לא יודע שיש לו אהבה כזאת ולכן היא נמצאת אצלו בהסתרה. זו איננה אהבה שהאדם יוצר אותה בעצמו, אלא היא חלק מעניינו, ומהצד הזה היא בעצם 'ירושה לנו מאבותינו'. בין היתר, העניין של סגולת ישראל עומד על כך שישנה אהבה מסותרת בנפש ישראל. האהבה המסותרת הזו נמצאת בליבו של כל אדם מישראל – יהיו מקומו, מצבו, מעמדו ומעשיו אשר יהיו. זאת אומרת שלכל אדם מישראל יש את ההתייחסות הזו כלפי הקב"ה, אלא שלא תמיד הוא מודע אליה. מדוע? מפני שיכול לכתת שכעת הוא עכשיו עסוק בעניינים אחרים.

מאיפה אנחנו יודעים בכלל שיש דבר כזה? בהרבה ספרים כתוב על כך שבדרך כלל אדם מישראל יכול לחיות את כל החיים שלו, ללכת לו בשוק או ברחוב בתל אביב,

לאדם יראה גדולה אבל הוא לא ידע להסביר מפני מה בדיוק הוא ירא, אלא הוא רק יודע שהוא מפחד מדבר כלשהו. אחד הבנים שלי היה מפחד בלילות משועל, והוא פחד ממנו למרות שהוא מעולם לא ראה שועל, ולמען האמת גם כשרואים שועל אז רואים שהוא בפירוש לא מפחיד. פעם אחת סחבתי אותו בכוונה לגן החיות, כדי להראות לו שועל, והוא לא האמין לי שזה שועל, מפני שזה לא יכול להיות שכל הפחד הגדול שהיה לו היה רק מפני החיה הקטנה הזו.

בכל אופן, יכולות להיות אהבה ויראה שהן לא אהבה ולא יראה, אלא רק דמיונות. מתי זה אהבה ויראה? כשאני יודע מה אני רוצה, כשאני יודע מה אני אוהב, ממה אני ירא או במה אני מאמין. לפי זה יוצא שההבנה היא הבסיס לרגש לא רק בגלל שהפסוק אומר "דע את אלוקי אביך", אלא גם בגלל שאם אדם איננו יודע ואיננו מבין על מה הוא מדבר, אז הוא בכלל לא יכול להגיע לרגש אמיתי, וכל מה שהוא יכול להגיע אליו זה רק דמיון והעמדת פנים.

אני לא רוצה להיכנס לזה מפני שזה נושא סבוך ופנימי, אבל ישנה שאלה מתי בעצם אדם יכול להבחין בתוך עצמו אם מה שקרה לו זה באמת או לא. יש דברים שפשוט לומר אם אני יודע ומכיר אותם או לא, אבל יש לא מעט דברים שאף אחד לא יכול לדעת בשלמות, ולכן השאלה מתי זו אמת ומתי זה דמיון היא בעיה של הרבה אנשים. זו בעיה אמיתית, הייתי

אבל אני יהודי – ומדוע שאמיר את דתי? ומכיוון שכך החליט העלו אותו על המוקד ושרפו אותו. לאחר המעשה הקהילה אספה את מה שנשאר ממנו, קברו אותו, וכתבו על מצבתו 'פה נטמן הגנב הקדוש' – ושני התארים הללו היו נכונים לאותו אדם.

למעשה, יש סיפורים רבים מכל הדורות על יהודים שכל ימיהם לא רק שהיו גנבים, אלא לא היה להם שמץ של יהדות בתוכם, ובכל זאת כשהגיעה שעת מבחן אז משהו התפרץ מליבם, והתברר שהם יהודים שמוכנים למסור את נפשם. זאת אומרת שהם לא הודיעו שהם יהודים רק בשביל שיחול עליהם חוק השבות, אלא שהם יהודים באופן כזה שהם מוכנים למסור את נפשם על קדושת השם ממש. יש רומן גדול על 'היהודי זיס', שם מסופר על דמות היסטורית שכל ימיה הייתה בדרגה נמוכה, עד שיום אחד מינו את אותו יהודי להיות שר אוצר של איזה נסיך גרמני. לאחר שאותו נסיך גרמני מת תפסו את היהודי והאשימו בדברים שהוא לא היה אשם בהם, והעמידו אותו לדין, והוא אמר שהוא לא מוכן בשום פנים ואופן להמיר את דתו, ובאמת גם אותו תלו בסופו של דבר – למרות שברור שכל ימיו הוא היה רחוק מיהדותו.

יצא לי פעם לדבר על העניין הזה באיזה מקום, ואז שאל אותי מישהו: 'כל מה שאמרת זה נכון בהיסטוריה, וכך היה, ואנחנו יודעים שהיו אלפי מקרים כאלו של אנשים שלא רק שלא היה להם קשר ליהדות אלא הם היו פושעים וחדלי אישים, ובכל זאת כשהגיע רגע של מבחן

וכששאלו אותו אם יש לו אהבה ה' מסותרת בליבו הוא יכחיש זאת מכל וכל ובכל תוקף. אלא שזה נכון במצבים נורמליים, שאז הוא נוהג כמו שחינכו אותו וכפי שהיצר הרע מוליק אותו. אלא שלעיתים ישנם מצבים יוצאי דופן, שבהם אותו אדם מישראל צריך להגיע לידי החלטה אם הוא שייך לקב"ה או לא, ופתאום מתגלה בו דבר שהוא בעצמו לא ידע על קיומו. לפתע, אותו אחד שכל ימיו התנהג באופן כזה וכזה ובכלל לא היה שווה לדבר איתו, מגלה שהוא באמת קשור לעניין של קדושת ישראל בכל לב ונפש.

מסופר שבאחד מבתי הקברות יש מצבה שעליה כתוב 'פה נטמן הגנב הקדוש, פלוני בן פלוני'. איך אדם יכול להגיע למצב כזה שהוא נחשב 'גנב קדוש'? אלא שהיה יהודי אחד שהיה גנב, וכל ימיו חי מגניבות. יום אחד הוא הלך לאיזו כנסיה לגנוב, ותפסו אותו. באותם הדורות גניבה מהכנסייה הייתה האשמה הרבה יותר חמורה, מכיוון שלטענתם מעבר לכך שהוא רצה לגנוב הוא גם רצה לחלל את הקודש – וזוהי האשמה שגזר הדין שלה הוא מוות. כשהעמידו את אותו יהודי למשפט, נתנו לו אפשרות להתנצר, ואז יתברר למפרע שמעשה הגניבה שלו לא היה חילול קודש, אלא סתם גניבה פשוטה, ועל זה כבר יהיה אפשר למחול לו; אבל אם הוא מחליט להמשיך לטעון שהוא גנב בתור יהודי, אז הוא חילל את הקודש ואין ברירה אלא לשרוף אותו. למרות שהציגו בפניו אפשרות שעל ידה הוא יוכל להציל את עצמו, הגנב טען: 'אמנם אני באמת גנב,

והתבוננות שמחמתה הוא מתפעל באהבה זו, היא בבחינת מקיף בנפשו. שהרי גם אחר התבוננות איך דכולא קמיה אין העניין נוגע בעצמותו כל כך.

בעצם בדיוק בערב לפני כן שאלו אותי את השאלה, וערב למחרת קיבלתי את התשובה. אותו אחד שכעס עליי בוודאי לא קרא לפני השיחה שלי על העניין הזה והוא בוודאי לא הכין את עצמו, אלא כביכול היה כאן מעין תזמון שבו אדם שומע תשובה לשאלה מבלי שהוא בכלל יודע. פשוט תקפה אותו חמה, והוא התפרץ עליי באופן כזה משום שניסיתי לשלול ממנו לגמרי את יהדותו. זה שהוא אוכל כל דבר אסור ועושה כל דבר אסור זה לא הפריע לו, אבל מה שאמרתי כבר כן הפריע לו, מכיוון שהוא חשב או הרגיש שהוא קשור באיזשהו אופן ליהדותו, ולכן הייתה איזו נקודה שבה כל הכעס הזה התפרץ.

לענייננו, מדובר כאן על 'אהבה מסותרת', שכאמור היא איננה מגיעה לאדם מכוח עצמו, מתוך זה שהוא יושב וחשב והתבונן והתעמק, אלא זו אהבה שהיא ירושה לנו מאבותינו. אנחנו בני אברהם יצחק ויעקב, ומכוח זה אנחנו מקבלים את הירושה הזו. לכן אומרים בתפילה "אשרינו, מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו, ומה יפה ירושתנו" – זה חלק מהירושה שלנו כיהודים. מעבר לכך, האהבה הזו היא פנימית מאוד, מכיוון שהיא נמצאת בבחינת אור פנימי בתוך נפש. זאת אומרת שאולי אדם לא יודע שיש לו את התחושה הזו בתוכו, אבל זו עדיין הרגשה אמיתית מאוד. הסימן לכך שזו הרגשה אמיתית הוא שהוא מוכן למות בגללה. זאת אומרת שאין כאן

הם מסרו את נפשם על קדושת השם; אבל השאלה שלי היא האם גם בימינו זה ככה. כאן בארץ יכול ללכת לו איזה בחור צבר, שלא יודע מימינו ומשמאלו ולא אכפת לו משום דבר – אז אתה רוצה להגיד שגם אצלו זה יהיה אותו הדבר? אז אני אמרתי לו: 'תראה, האמת היא שאני פשוט לא יודע, מפני שזה דבר שצריך ניסיון, מפני שלפי מה שנראה בעין זה לא מאוד ממשי'.

למחרת נסעתי למה שהייתה אז היאחזות נח"ל ליד אילת, גרופית. מכיוון שאז לא היו רגילים לבוא הרבה אנשים למקומות הללו, משום שזה לא מקום מרובה באוכלוסין משום בחינה, הביאו את כל האנשים מיוטבתה וממקומות נוספים כדי לשמוע את דרשתי. אני לא יודע למה, או מפני שהייתי כעוס או מפני שסתם היה לי מצב רוח, השמצתי את כל האנשים שם מכף רגל עד ראש, והתמצית של מה שאמרתי היא שאולי הם מזרע ישראל בגלל שגם האבות שלהם היו כאלה, אבל הם כבר לא ממש יהודים ואין להם שום דבר עם העניין הזה. המשכתי לדבר על זה, והקהל בפירוש לא אהב את זה, וככל שדיברתי יותר כך הוא יותר לא אהב את זה. בשלב מסוים קם מישוהו בכעס גדול, הוא היה פשוט אדום מכעס, ואמר: 'תדע לך שאני חילוני, ואבא שלי היה חילוני, ואפילו כבר הסבא שלי היה חילוני; אבל אם היו באים כעת ואומרים לי להשתחוות לאיזו עבודה זרה – הייתי מת ולא משתחווה!'. אני מספר את זה כי

ומסביר אדמו"ר הזקן: **שהרי גם אחר התבוננות.** נניח שאדם יושב וחושב לא רק על עצם זה שיש אלוקים או על האהבה שלו כלפיו, אלא הוא גם חושב באופן פנימי ומתבונן **איך דכולא קמיה** כלא חשיב, כמו שאומר הפסוק בדניאל: **"וכל דארי ארעא כלא חשיבין"** (דניאל ד, לב). זאת אומרת שכל המציאות שלנו נחשבת כלא, כשום דבר, כשום הוויה לפני הקב"ה. אם כן, האדם חושב על כל העניין של **"אין עוד מלבדו"** (ד, לה), והוא מתעמק בעניין הזה בכל הדרכים האפשריות, אלא שעדיין אחרי כל ההעמקה הזו **אין העניין נוגע בעצמותו כל כך.** זאת אומרת שגם אחרי שהאדם מעמיק, אז הוא בסך הכל יודע שזה ככה, אבל הידיעה הזו עדיין לא נוגעת להרגשתו העצמית ולמהות חיו. יוצא, אדם יכול לשבת ולהתבונן, לשבת ולחשוב באמת, אז הוא לוקח את הספרים הראויים, ולפעמים הוא לא מסתפק רק בספרים אלא הוא יושב וחושב בעצמו, והוא מבין אותו יותר ויותר טוב עד שהוא מגיע להבנה ולהשגה נפלאה. אלא שגם אחרי שהוא הגיע לדרגה הזו, זה בכל זאת לא נוגע לו עצמו כל כך.

מהי התבוננות שנוגעת לעצמותו של האדם? אני בכוונה רוצה לקחת דוגמה מעניינים נמוכים. אם יום אחד מישוה העליב אותי, אז אני יושב וחושב כמה הוא שפל ונבזה, ומה הוא עשה לי, ומה אני הייתי רוצה לעשות לו, והוא אמר לי ככה, ומה אני הייתי צריך לענות לו, ומה אפשר היה להגיד ומה אפשר היה לענות וכן הלאה. כל המחשבות הללו הן למעשה התבוננות במה שקרה, ובשביל שהאדם

משחק בשביל להגיד מילים, אלא הוא באמת מוכן – ואנשים עשו את זה – למות בגלל אותה תחושה והרגשה.

התבוננות היא בבחינת מקיף

ומצד שני, יש התבוננות, שמחמתה הוא מתפעל באהבה זו, היא בבחינת מקיף בנפשו. מה קורה כשאדם עושה דבר אחר, שהוא מתבונן בגדולת ה' ובחוכמתו, כל אחד לפי יכולתו? אם מישוה מסתכל למשל ברמב"ם, ההוא יכול לראות שהוא מתחיל את ספרו 'היד החזקה' בפרק שלם על אסטרונומיה. מדוע? מפני שהוא אומר שכשאדם מתבונן בדברים הללו, הוא מיד מגיע לאהבת ה' וליראתו. אמנם לא כל אחד שלומד אסטרונומיה מגיע ליראת ה' בעבודתו, וזו עובדה שקל לראות אותה, אבל יש גם יוצאים מן הכלל כמו הרמב"ם, שעבורו האסטרונומיה הייתה סוג של התבוננות.

בכל אופן, יש כל מיני סוגים התבוננויות שמתוכן האדם מגיע לאיזושהי התעוררות של רגש, אלא שלמרות שהוא מתבונן, זה בכל זאת נשאר 'מקיף בנפשו' – ולא פנימי. מה הכוונה? יש דברים שנמצאים אצלי ואני חי אותם, אני יודע שהם קיימים, ובכל זאת הם לא מופנמים אצלי והם לא חלק ממהותי. יכולות להיות לאדם כל מיני ידיעות, אבל גם לאחר שהוא יודע אותן הן עדיין לא חודרות לעומק נפשו, אלא הן נמצאות בגדר משהו שאני יודע, ותו לא. המקיף הוא בעצם מה שנמצא סביבי, וכאן הכוונה היא לכך שיש כביכול עולם של ידיעות, הבנות והשגות, והוא כולו נמצא סביבי ולא בתוכי.

נמצא, שענין ההתבוננות אצל עצמותו בבחינת מקיף לבד, כאדם שהוא שומע ומבין איזה ענין שאינו נוגע לנפשו. אבל האהבה המסותרת, אף על פי שהיא בלב בבחינת אור פנימי, היא גבוהה מאוד נעלה מהתבוננות עצמה שמחמתה נתפעל באהבה זו. שאף על פי שהמקיף גבוה מהפנימיות, היינו כמו שהם למעלה בבחינת אצילות קודם שנשתלשלו בנפש, ששם ההתבוננות כמו שהיא באמת, דכולא קמיה וכדומה, ואהבה דאצילות נמשך ממנה כו'.

רגל, אז אמנם אדם הגון לא שמח על זה, אבל אדם רגיל גם לא מזיל על כך דמעות. מדוע? מפני שזה סיפור שהוא חשוב ואולי מעניינים ומעציב, אבל בהחלט יכול אחרי זה ללכת לאכול ארוחת צהרים, ושום דבר לא נפגם – לא התיאבון ולא החשק לאכול.

אמנם, קורה לפעמים שיש דבר שבאמת מעציב, ושבעקבותיו האדם לא יכול לאכול ולא לישון; ובאותה מידה גם אירועים משמחים ממלאים את ליבו של האדם בשמחה, והוא לא יכול להמשיך לתפקד כרגיל. המצב הזה יכול לנבוע משמחה ומהאהבה כמו גם מפחד, דאגה או כעס, ובכל אופן כל אלו הן דוגמות לרגש שמגיע לעצמותו של האדם. כאשר הרגש מגיע לתוך העצם, אז הוא גם פועל על האדם. אבל כאשר אני חושב על דברים עצובים או שמחים שלא נוגעים אליי כל כך, כלומר אני יודע שזה עצוב או שמח, שזה עניין גדול או קטן, אז אחרי שאני שומע על זה אני ממשיך לעשות בדיוק את מה שעשיתי מקודם ואני ממשיך לחיות את אותם החיים.

היחס בין ההתבוננות שבמקיף לאהבה שבפנימיות

אבל האהבה המסותרת, אף על פי שהיא בלב בבחינת אור פנימי, היא גבוהה מאוד

יחשוב אותן הוא לא צריך עוד אנשים איתו או ספרים קדושים או איזשהו טקסט אחר שהוא לומד ומפרש אותו; אלא אני יכול פשוט להיכנס לתוך ההתבוננות הזו, ולעיין בעניין הזה הדק היטב. ככל שההתבוננות תהיה יותר עמוקה, כך זה ישפיע על כך שאני אתחיל לכעוס באמת, ומה שהיה לפני כן עלבון קטן הופך עכשיו לרתחה אמיתית. זאת אומרת שכאשר אדם מתבונן בדבר שבאמת מגיע לעצמותו, אז זה מפעיל אותו. לעומת זאת, כשאדם מתבונן בגדולת ה', הוא יכול להמשיך להתבונן ולהתבונן, אבל זה עדיין לא יגע באותו אופן בעצמותו. הדבר הזה נכון לא רק לגבי כעס ועלבון, אלא גם לגבי אהבה: לפעמים אדם מתבונן בעניין של אהבה שיש לו קשר פנימי אליו, וממש אפשר לראות שמרוב ההתרגשות שלו מהעניין הוא נעשה אדם אחר לגמרי.

נמצא, שענין ההתבוננות אצל עצמותו בבחינת מקיף לבד. זה נמצא מבחוץ ולא בתוכי ממש, זה מסובב אותי באיזשהו אופן. כאדם שהוא שומע ומבין איזה ענין שאינו נוגע לנפשו. אני יכול לשמוע איזשהו סיפור שקרה בקצה העולם, ומבחינתי זה יכול להיות יפה, משכיל, מעניין או עצוב – אבל זה קורה. בדרך כלל, כשאדם שמוע שפלוני בן פלוני שבר

ואהבה דאצילות נמשך ממנה כו'. כשאדם משיג את השכל בעניין האלוקי, הוא יכול להשיג אותו כמו שהוא באמת, והכוונה היא לשכל האלוקי שהוא במדרגה הרבה יותר גבוהה. אם אדם באמת מצליח לעשות את זה אז יכולה לבוא מכוח זה גם אהבה. אלא שזה דבר ששייך רק במדרגות גבוהות, שם אפשר לראות את הדברים כמו שהם באמת. לכן, בדרך כלל האדם יגיע למקום כזה שההרגשה לא מלווה את הדברים באותה מידה.

כשאדם אומר מילים כמו "אין עוד מלבדו", אם הוא היה משיג את העניין הזה בהשגת אמת, כך שהוא באמת מרגיש שאין עוד שום דבר אחר חוץ מה', ושכל דבר אחר אין לו שווי וערך וקיום אלא רק לה' לבדו – אז זה בוודא היה מביא להתעוררות גדולה מאד של הרגש. אלא שכאמור, זה קורה בזמן שההשגה שלו היא השגת אמת. אבל בזמן שההשגה של האדם היא רק מסביב לדברים, רק באופן יחסי, אז הוא לא מגיע להשגה ולהבנה אמיתית. זאת אומרת שמה שמשנה זה כמה הרגשת אמת יש לאדם על ידי ההתבוננות, ומכיוון שאנחנו חיים בתוך העולם שלנו זה כמעט בלתי אפשרי שלאדם תהיה הרגשת אמת על אמיתות הבורא.

בתור דוגמה, אני לא חושב שיש אדם רגיל שלא יכול ללכת כמה זמן שהוא רוצה על פס ברוחב של עשרים סנטימטר; ואני לא חושב שלמי שרוצה ללכת על רוחב של בלטה אחת יהיה איזה קושי מיוחד, אלא הוא יכול ללכת מכאן עד לשם בלי שום בעיה. אבל אם ניקח את הבלטה הזו או

נעלה מהתבוננות עצמה שמחמתה נתפעל באהבה זו. האהבה הפנימית שיש לאדם מישראל היא במדרגה הרבה יותר גבוהה מאשר אהבה שנוצרת על ידי ההתבוננות באהבת ה' ויראתו. זאת אומרת שיש כאן שני צדדים: צד אחד הוא ההרגשה הפנימית, כלומר ישנה אהבה שהיא לגמרי נסתרת, ובכל זאת יש לה כוח להשפיע על מהותו של האדם ולשנות את כל החיים שלו, ואפילו לגרום לו ללכת למות על קידוש ה'. צד שני הוא ההתבוננות שהאדם מתבונן מעצמו. לכאורה ההתבוננות היא הרבה יותר גבוהה, מפני שהרגש של האהבה המסותרת הוא איננו רגש רציונלי שמובן ומושג לאדם. גם אם מישהו עושה דברים בגלל האהבה המסותרת, הוא לא בהכרח יודע מה בעצם גורם לו לפעול כך, אלא בסך הכל יש לו איזושהי הרגשה שפועלת עליו. מהצד הזה זו הרגשה מאד פשוטה, לא מושכלת ולא מובנת.

אך עם זאת לאהבה המסותרת יש מדרגה גבוהה יותר. שאף על פי שהמקיף גבוה מהפנימיות, נכון שבדרגה הזו השכל וההתבוננות גבוהים יותר מאשר הרגשת הלב, והדרגה הזו היא יותר מושכלת. אלא זה היינו כמו שהם למעלה, בבחינת אצילות. בעולמות עליונים אפשר לומר שהשכל נמצא במדרגה הרבה יותר גבוהה, שזה היה קודם שנשתלשלו בנפש. לפני שהדברים מגיעים לנפשו של אדם אפשר לומר שההבנה ושההשגה שיש לו הן מדרגות גבוהות יותר. ומדוע במדרגות העליונות זה כך? מפני ששם ההתבוננות כמו שהיא באמת, דכולא קמיה וכדומה,

אבל התבוננות שבנפש אינה משגת ביטול היש כמו שהוא באמת, כי אם בדרך הבנה לבד כו'. לכן אף על פי שהוא מקיף על האהבה שמחמתה יומשך האהבה והתשוקה כו', עם כל זאת האהבה עצמה הרי היא כלי ומרכבה לאהבה דאצילות מצד כריתות ברית לאברהם אוהבי, שהמשיך אהבתו לכללות נשמות ישראל, כידוע.

ואם אני צריך לאכול ארוחת צהרים – אז האוכל הוא לגמרי אוכל. זה לא אומר שאותו אחד חושב על דברי שקר, אלא פשוט אין לו הרגשה של אמת בתוך מחשבתו. הוא יודע שיש דבר כזה, אבל הוא לא מרגיש אותו מבחינה אמיתית.

שוב, כמו שאמרתי, אפשר לקחת אדם ולהעמיד אותו על פי תהום, ולומר לו להציץ לראות איך נראה למטה, ולאחר מכן תדמיין איך זה ליפול לשם. אז יש אנשים שלא יכולים לסבול אפילו לעמוד במקום כזה, ויש אנשים שנופלת עליהם אימה גדולה מעצם העובדה שהם עומדים בקצה של מקום גבוה. אבל גם אדם שלא נופלת עליו אימה ככה שצריך להחזיק אותו, ויש אנשים כאלה, אז כשהוא מסתכל יש משהו בבני מעיו שזז. כלומר גם אנשים שכבר רגילים לזה, כמו למשל צנחנים שקופצים ממטוס, עדיין יש להם איזושהי תחושה בבטן. לכן, גם כאשר הם עולים למטוס ויודעים שהם צריכים אחר כך לקפוץ ממנו, אולי זו ידיעה שעוברת מהר אבל היא עדיין קצת מפחידה. מדוע זה מפחיד? מפני שזה דבר שרואים אותו בעיניים, והוא מוחשי וממשי ביותר. אבל מה קורה אפ אני אשב על הכיסא, אעצום עיניים ואחשוב לעצמי שאני בראש ההר ולידי יש תהום? כשאני צריך לדמות לעצמי את המצב הזה, גם אם אני מדמה

את הפס הזה ונשים אותם בין שני בניינים בגובה של שלושים או ארבעים מטרים, אז אני חושב שכבר היו הרבה פחות אנשים שהיו עושים את הטיול הזה. מה בעצם השתנה? הרי הרוחב נשאר בדיוק אותו דבר, ואין שום בעיות מיוחדות, ומי שהוא פיקח ולא שיכור יכול ללכת אותו בלי שום בעיות. באותו אופן, גם כאשר נשים את הפס הזה בגובה של מאה מטרים, אני בטוח שעוד פחות אנשים יהיו מוכנים לעשות את זה. מדוע? לו היו אומרים לי לדמיין שכאשר אני הולך על הרצפה, יש תהום מימיני ומשמאלי – אז הגיוני שהייתי ממשיך ללכת ושום דבר לא היה קורה, מכיוון שזו בסך הכל התבוננות או רק דמיון. אבל כשאני הולך על סף תהום אמיתית זה כבר פעול עליו באופן אחר לגמרי, ושם ההרגשה שלי כבר לא תהיה אותה הרגשה.

הדרישה שמדובר עליה כאן, היא שבאים לאדם ואומרים לו: תחשוב על העניין הזה הדק היטב, איך 'כולא קמיה כלא חשיב', "אין עוד מלבדו", אין שום דבר חוץ מהקב"ה – לא שמים ולא ארץ, לא שולחן ולא כיסא, גם אין בני אדם – אלא רק ה' לבדו. ובאמת אותו אדם יושב ומתבונן בזה, והוא חושב ומאריך ומעמיק בזה, וזה עושה עליו איזושהו רושם. אבל עדיין, בסופו של דבר השולחן שלו נשאר לגמרי-לגמרי שולחן, והעולם נשאר לגמרי עולם,

לבד כו'. כאמור, אפשר להבין שאין עוד מלבדו ושה' אלוקים אמת, ואפשר להתבונן בעניין הזה באריכות ובכל זאת שום דבר לא יקרה. מה הכוונה? לא שהאדם בכלל לא יתעורר מזה, אלא שההתעוררות שתהיה לו מזה איננה דומה והיא איננה באותו אופן של התעוררות פנימית.

לכן אף על פי שהוא מקיף, למרות שההתבוננות הזו היא רק חיצונית, על האהבה, שמחמתה יומשך האהבה והתשוקה כו', עם כל זאת האהבה עצמה הרי היא כלי ומרכבה לאהבה דאצילות מצד כריתות ברית לאברהם אברהם, שהמשיך אהבתו לכללות נשמות ישראל, כידוע. אם ההתבוננות הזו לא מביאה לידי התעוררות אז בשביל מה בעצם עושים אותה? אם הייתי צריך לסמוך על ההתבוננות לבדה כנראה שלא הייתי מגיע רחוק מאוד. כמעט כל האנשים היום מכירים את משפט פיתגורס, וזה באמת דבר שלא גורם לאף אחד להזיל דמעה, ובכל אופן ברגע שמתברר שהמשפט הזה הוא נכון – הוא כבר יכול לנוח לו על מקומו בשלום. באותה מידה, אדם יכול גם להתבונן בנושאים הללו באמת, להגיע למסקנה שהם אמיתיים – ולהניח להם להמשיך להתקיים מבלי שהם יפריעו לו. אבל גם יכול להיווצר פרדוקס מסוים, שזה בעצם הפרדוקס שעליו רוצה להצביע אדמו"ר הזקן. יכול להיות שאדם מתבונן בדברים שאמורים להעמיד ולעורר את האהבה לה', וזה באמת פועל על הרגשתו. אלא שהפרדוקס הוא שיכול להיות שהרגשת אהבת ה' שיש לו היא אמיתית

מצב אמיתי ולא מצב של שקר, זה עדיין לא יוצר אצלי את אותה תחושה של פחד. מדוע? מפני שיכולה להיות התבוננות במדרגה אחת שהיא יוצרת הרגשה, והתבוננות במדרגה אחרת שלא יוצרת הרגשה. ההבדל הוא שככל שיש לעניין הזה יותר תחושת אמת, כך גם יש יותר הרגשה. הדבר יכול גם לקרות להיפך: מה קורה למי שאפילו בטעות נדמה לו, והוא בטוח בכך שזה אמיתי, שהוא נמצא עכשיו בסכנת מוות? הוא מפחד באמת. זאת אומרת ששאלת ההרגשה תלויה בעד כמה האדם מצייר לעצמו את אמיתות העניין, ולכן ככל שהוא יכול לצייר אותו יותר בבהירות כך זה גם ישפיע ויפעל עליו. אלא שבעולם שלנו אין לנו דרך לצייר את האלוקות בציור שלם, כך שהציור הזה יפעל וישפיע עלינו ויצור אצלנו תחושת אמת. הרמב"ם כותב מעין זה: "לפיכך אין אמיתתו כאמיתת אחד מהם" (יסודי התורה א,ב). זאת אומרת שלו הייתי יכול להרגיש את הדברים הללו בתחושת ליבי, כל החיים שלי היו משתנים מקצה לקצה באופן מידי, מפני שפשוט כל המציאות הייתה מקבלת פרצוף אחר, ולא הייתי צריך לעשות עוד שום דבר מעבר לזה לשם כך. אלא שמכיוון שאין לי את היכולת לצייר את התמונה הזו באופן כזה שישפיע עליי, ההתבוננות הזו גם לא יכולה לפעול עליי באותו האופן. שוב, זה לא אומר שאני מכחיש את הקב"ה או שאינני מאמין בו, אבל גם על ידי ההתבוננות לא נוצרת אצלי תחושת אמת. אבל התבוננות שבנפש אינה משגת ביטול היש כמו שהוא באמת, כי אם בדרך הבנה

עצמה מביאה לפעולה של דברים עוצמתיים יותר.

אדם עומד לו בתפילה ומתבונן, ופתאום 'חם לבבו' והוא מתחיל להיכנס להתלהבות ולהתרגשות, וככל שהוא נכנס לזה יותר כך הוא מגיע להתרגשות שהיא יותר גדולה ויותר אמיתית מאשר ההתבוננות שהביאה להתרגשות הזו. כשהוא חשב על הדברים, המחשבה הזו אמנם הייתה מחשבה אמיתית, אבל זו מחשבה שנוגעת למישהו אחר. פשוט כאשר היא נגעה בו, נוצרה אצלי התעוררות פנימית, שהיא זו שבעצם מתחילה לפעול על מאגר של אהבה – שלמעשה הוא בכלל לא מאגר שלי, אלא הוא מאגר של כל הדורות, של כל זרע אברהם. כפי שכבר הוסבר לעיל, כל המוכנות למסירות נפש על קידוש השם וכל הלב היהודי של כל הדורות, הם דברים שאכן נמצאים אצל כל יהודי, אלא שכדי להוציא את העניין הזה מההסתר אל הגילוי נדרשת איזושהי פעולה, והפעולה הזו היא הפעולה של החשיבה. זאת אומרת שעל ידי פעולת החשיבה אני מצית איזושהו פתיל, שגורם להצתה והדלקה של דברים הרבה יותר עמוקים.

סיכום

המאמר התחיל מהעניין של "מעשיו מרובים מחוכמתו", ו-"דע את אלוקי אביך ועובדהו בלב שלם ובנפש חפצה", ועד לכאן הקריאה שלו היא כזו: אם אני סתם אומר 'אני אוהב', אז לאהבה הזו אין שום נושא, וממילא רק נדמה לי שאני אוהב. אבל מה קורה כשאני יודע? על ידי זה

יותר מאשר ההתבוננות שהביאה אליה. יש דברים שעובדים כמו מכניקה של הדק של רובה: הוא כשלעצמו לא עושה יותר מיד, אבל הלחיצה עליו מפעילה דברים אחרים, שהם אלו שמשחררים עוצמות הרבה יותר גדולות. הכדור לא נפלט מהקנה במהירות גבוהה בגלל הלחיצה של על ההדק, שהרי אם זה היה כך אז הכדור היה זז בסך הכל שלושה סנטימטרים. העובדה שהוא נע במהירות גבוהה כל כך, זה מפני שיצרתי שרשרת של תגובות שבסוף של דבר מובילות להתפוצצות אמיתית. אמנם, ההתפוצצות הזו לא נוצרה לבדה, מכיוון שבסופו של דבר כן הייתי צריך ללחוץ על ההדק כדי שהכדור ישתחרר. יוצא, שיש כאן שני מכשירים שונים: מכשיר אחד הוא לכאורה חיצוני, ואמנם הוא לא פועל כל כך הרבה אבל הוא משחרר כוחות פנימיים אמיתיים, שהם מכשיר אחר.

הנקודה כאן היא שהאהבה שהאדם מתבונן בה וחושב עליה, ומכוח זה הוא מגיע לאיזושהי התעוררות – מתברר שההתעוררות הזו יכולה להעיר בתוכו את אהבתו הפנימית לה', וזו כבר אהבה שהיא הרבה יותר אמיתית מאשר השכל שלו. כפי שהוסבר לעיל, האהבה הזו היא אהבה שאנחנו יורשים מאבותינו, והיא קשורה לכריתת הברית של אברהם "כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו" (בראשית יח, ט). אברהם מעביר בירושה, בדם שלו, את הרגש הזה. כמו הכדור של הרובה, גם הרגש הזה לא פועל בעצמו והוא לא מסתובב חופשי ברחוב, אלא הוא צריך שיעירו אותו, וההתעוררות

במבחן הזה – אבל זה נוגע לו כקליפת השום. היו גם דורות אחרים שלמדו את המחזות של שייקספיר באנגלית, ואחר כך במבחן היה צריך לענות על השאלה 'מה אמר המלך ליר לבתו' – ואני באמת כבר שכחתי מזמן מה הוא אמר לה; לא בגלל שזה היה כל כך נורא, אלא בגלל שהייתי יכול לשבת במנוחה עם המלך ליר ובלעדיו. באותו אופן, יש אנשים שיושבים וחושבים על מה רס"ג אמר, והם חושבים שהוא באמת אמר דברים יפים וחכמים – אבל בסופו של דבר כל זה הוא לא מבחן האמת, אלא בסך הכל מבחן בית הספר. מבחן בבית ספר באמת לא שייך ולא נוגע לשום דבר מחוץ לבית הספר, והציונים שניתנים בו טובים רק בשבילו; ברגע שאדם יוצא מבית הספר, בטל סדרם ואבד סיכויים, ואין להם שום משמעות. אז אותו תלמיד יודע מה הכוזרי אמר – אבל זה לא אכפת, לא לו ולא לכוזרי.

אז מה הוא בעצם מבחן האמת? אם יש אדם שאומר שהוא אוהב את הקב"ה או שהוא מתיירא מפניו – האם זה אמיתי, האם זו תחושה אמיתית? שוב, זה לא דבר שאני יכול להגיד למדריך או למשגיח בישיבה להסתכל אם התלמיד מתנענע כמו שצריך, מפני שיכול להיות שהוא שוטה גדול, ותלמיד אחר שלא מתנענע הוא הרבה יותר חכם ממנו. אפשר לעשות רושם בכל מיני דרכים, אבל זה לא רציני מפני שזה כמו מבחן של בית הספר. אם כן, מה קורה כשמדברים על דברים של ממש, על מה שאדם באמת חושב ומרגיש?

שאני מגיעה לידיעה באיזושהי דרגה, אני יכול להגיע ל-"ועובדהו בלב שלם ובנפש חפצה", וזה יהיה כבר בדרגה שהיא גבוהה יותר מאשר ההשגה שלה. כאמור, הידיעה וההבנה יוצרות בתכי "לב שלם ונפש חפצה", שעד כמה שזה יכול להיות זהו באמת לב שלם וזוהי באמת נפש חפצה – אלא ששוב, הן דורשות את ההקדמה של הידיעה.

לכן, אם קורה שיש אדם שחוכמתו מרובה ממעשיו, זאת אומרת שהוא חושב על דברים גדולים אבל הם לא מעוררים בתוכו שום דבר, אז חוכמתו יכולה להתקיים – מפני שכל החכמה הזאת היא כולה עקרה. זה שהיא לא פועלת כלום מורה על כך שהיא עקרה, שהיא לא עובדת במקום הנכון. אם נחזור למשל של מכניקת ההדק, זה כמו שאדם יסחוט הדק של אקדח ריק. הוא יכול לסחוט אותו עשר פעמים, וכמובן ששום דבר לא יקרה מזה. באותו אופן, אדם שחוכמתו מרובה ממעשיו כביכול לוחץ שוב ושוב, אבל לא יוצא מזה שום דבר. אבל לעומת זאת, אי אפשר שתהיה הרגשה אמיתית בלי שתוקדם לה הבנה.

אם נסכם את העניין הזה איכשהו, אז קודם כל המבחן הכי חשוב של מה שמדובר עליו כאן הוא מבחן האמת. יש נושא, שבוודאי לומדים אותו לבחינות הבגרות של הישיבות התיכוניות, שקוראים לו 'מחשבת ישראל'. בתוך הנושא הזה עוברים על כל מיני עניינים, ולומדים מה חושב על זה הכוזרי, ומה אומר הרמב"ם ורס"ג וכן הלאה. ויכול לשבת לו איזה תלמיד ולהוציא מאה

לו בכלל, אלא זה דבר שעל כל פנים יכול להצית בתוכו איזו אהבה.

לו ההתבוננות שלנו הייתה מגיעה להרגשת אמת, אז באמת לא היה מפריע שחוכמתו של האדם מרובה ממעשיו. מדוע? מפני שאם הייתי משיג איזה עניין, אז הייתי משיג אותו באמת, באותה בהירות ובאותה וודאות שאני משיג את המציאות שסביבי; ואז ממילא כל השגה הייתה יוצרת נקודת אמת שמביאה לאחריה לנקודה של התרגשות. אבל מכיוון שכרגיל איננו מסוגלים להגיע לעניין הזה, אפילו בנוגע לנושאים ולעניינים קטנים יותר, אז צריך לדבר על היחס שבין החכמה והמעשה, בין ההבנה להרגשה: מצד אחד החכמה צריכה להיות מעין הכנה למעשים שמגיעים לאחר מכן, להרגשות שנובעות מכוח התפיסה, אלא שבסופו של דבר ההרגשות הללו לא נובעות ממש מכוח מה שהאדם משיג, אלא ההבנה וההשגה מדליקות איזשהו דבר שנמצא בתוכו, והוא זה שמצית ופותח את הלב.

מה שאדמו"ר הזקן אומר כאן זה שמי שהוא באמת חושב בעצמו, לא את המחשבה של האחרים, ומתברר שהמחשבה והחכמה לא יוצרות אצלו שום תחושה, הוא נחשב אדם שחוכמתו מרובה ממעשיו, מפני שהוא משיג הרבה יותר ממה שהוא יכול להרגיש. מהו אם כן האופן הנכון? כשמעשיו של האדם מרובים מחוכמתו. במצב כזה, אני באמת לא מבין לא משיג את העניין של גדולת ה' מקצה לקצה, אבל זה לא משנה, מפני שהמעט שאני משיג ומבין פועל ופותח את מה שנמצא בתוך נפשי, ועל ידי זה האהבה שבתוכי מתגלה גלפי חוץ בתכלית השלמות והאמת.

מהצד הזה מובן גם מה שהוזכר בתחילת המאמר, שצריך שתהיה התבוננות שהאהבה באה מתוכה, מפני שמילים של אהבה ללא התבוננות הן חסרות משמעות, מפני שהאדם בעצם לא יודע מה הוא אומר. אם כן, יכול להיות אדם שהשגתו קטנה, אבל את מה שהוא משיג הוא מבין, מהצד הזה שזה עושה בתוכו איזשהו שינוי. לכן, כשהוא מדבר על הקב"ה הוא לא מדבר על משהו שלא נוגע

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

